En recordança de Josias Braun-Blanquet

Oriol de BOLÒS

ABSTRACT

BOLOS, O. de, 1985: Remembering Josias Braun-Blanquet. Collect. Bot. 16(1): 5-11.

Biographical notes. The scientific relations between Braun-Blanquet and the Catalan botanists are specially considered.

RESUMEN

BOLÒS, O. de, 1985: En recuerdo de Josias Braun-Blanquet. Collect. Bot. 16(1): 5-11.

Notas biográficas. Se exponen especialmente las relaciones científicas entre Braun-Blanquet y los botánicos catalanes.

Enguany fa cent anys del naixement d'una de les personalitats científiques que han influït d'una manera més intensa i més immediata sobre el desenvolupament de la Botànica catalana. La influència d'altres personalitats científiques ha estat, certament, de gran importància, però s'ha exercit de forma indirecta, des de lluny, a través de llibres de text o d'exposicions de segona mà. Braun-Blanquet, en canvi, va viure i va treballar entre nosaltres, es va plantejar els nostres problemes i va tractar de resoldre'ls. Molts dels botànics catalans actuals conserven el record ben viu del seu mestratge enriquidor i benèvol.

Aquesta atenció directa, que fa que els que hem estat els seus deixebles no el puguem veure de cap manera com un estranger, va ésser més fàcil pel fet que Braun-Blanquet va establir el centre de treball principal a Montpeller, dins l'Occitània veïna i germana de Catalunya, però no ha pas estat cap privilegi especial de la nostra terra, sinó que va ésser compartida per una gran part dels països europeus, des d'Alemanya a Iugoslàvia i de Polònia a Portugal, en els quals amples cercles de botànics reconeixen Braun-Blanquet com a mestre i l'han estimat com a company d'exploracions i com a amic.

Braun-Blanquet treballà personalment a la major part de les terres d'Europa i a l'Àfrica del Nord, fins al desert del Sàhara. Els seus deixebles han difós les seves idees i els seus mètodes, els mètodes de la SIGMA, encara més lluny, quasi a tot el món, fins al Canadá, a Xile, al Japó i a l'Àfrica equatorial. L'any 1970 l'alemany Reinhold Tüxen, un dels més eminents entre els deixebles de la

O. de BOLÒS: Institut Botànic de Barcelona. Av. dels Muntanyans s/n. Parc de Montjuïc. 08004-Barcelona.

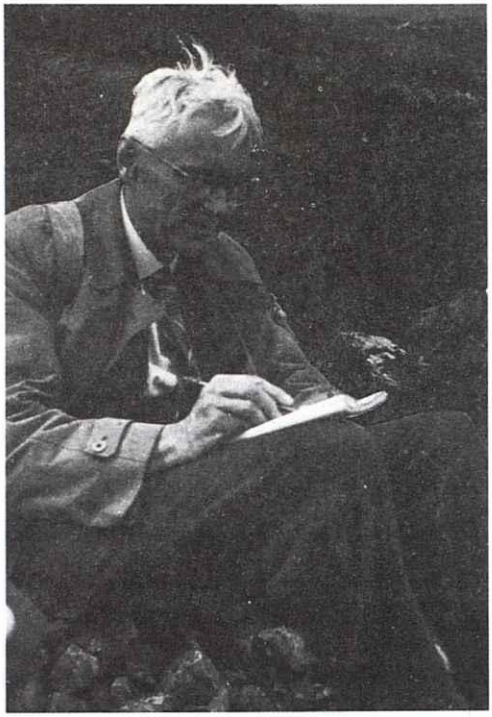

primera generació, amb motiu d'un intent d'aproximació entre la Geobotànica sigmatista de l'Europa continental i l'"Ecology" dels anglo-saxons, deia, amb una mica d'optimisme, que per arribar a una bona coordinació entre les escoles principals de Geobotànica només faltava assolir un acord amb els russos sobre els conceptes bàsics i sobre els mètodes d'estudi (*Ber. internat. Sympos. Int. Ver. Vegetationsk.*, p. 55, Den Haag 1972). Tüxen no pogué veure aquest acord, com esperava, però l'any 1981, poc després de la seva mort, la 6ª Conferència de tota la Unió Soviètica sobre classificació de la vegetació, reunida a Ufa, decidí de recomanar que, en endavant, els botànics soviètics facin servir els mètodes de treball i el sistema tipològic de Braun-Blanquet. En relació amb això, B. M. Mirkin, d'Ufa, i Yu. R. Shelyag-Sosonko, de Kíev, escriuen, en anglès: "Estem convençuts que les dificultats que hauran de vèncer els fitocenòlegs soviètics per tal d'incloure la vegetació de la URSS en el sistema de Braun-Blanquet seran compensades pel fet d'entrar en el "llenguatge universal de la Fitocenologia" i per la possibilitat fascinant de fer estudis comparatius de la totalitat d'Euràsia" (*Vegetatio* 56: 174-175, Den Haag 1984).

Podem dir, doncs, que a hores d'ara els mètodes de la SIGMA per a l'estudi de la vegetació, obra principalment de Braun-Blanquet, són emprats d'una manera normal en una gran part del món.

Josias Braun, fill d'un funcionari de telèfons, nasqué a Chur, la capital del cantó dels Grisons, a Suïssa, el 3 d'agost de 1884. Procedia d'una antiga família rètica, originàriament anomenada Brun, la qual en un moment determinat es germanitzà i adoptà el nom de Braun. El jove Josias Braun, que tenia, doncs, l'alemany com a llengua materna, per bé que coneixia més o menys la llengua reto-romànica, fou orientat per la família cap als estudis de comerç i fou posat a treballar en un banc. Però la muntanya i la natura l'atreien des de la infantesa. Ja a l'escola primària havia après els rudiments de l'alpinisme i aviat fou un alpinista experimentat. Com ha passat amb tants d'altres botànics, la muntanya el portà a interessar-se en l'estudi de les plantes.

La Suïssa del començament del segle XXè era un país d'alt nivell intel·lectual i científic. La Botànica hi era cultivada per mestres eminents que encapçalaven grans conjunts de gent interessada en els nous coneixements i en les noves idees. En particular, la Geobotànica, aleshores naixent, comptava amb figures com Carl Schröter, Eduard Rübel i d'altres, al costat de les quals s'inicià Josias Braun, que aviat sobresortí com un extraordinari coneixedor dels vegetals i com un home d'idees clares i plenes de novetat. Especialment el contacte directe amb la natura havia portat el jove afeccionat Braun, dotat d'un gran esperit d'observació i d'una imaginació poc comuna, a valorar, com ningú no havia fet abans, les regularitats que es manifesten en la constitució de la coberta vegetal. Ell, ja vell, ens deia que l'aparició reiterada de les mateixes espècies de l'*Elynetum* en arribar a les carenes alpines fou un dels fets que encaminaren la seva atenció cap al reconeixement de les comunitats de plantes.

Braun edificava, és veritat, damunt fonaments ja construïts per nombrosos precursors: els botànics escandinaus ja feien inventaris de vegetació abans d'ell, diversos autors de l'Europa central havien provat ja de descriure tipus de vegetació i de paisatge..., però Braun transformà el conjunt d'idees i de procediments poc coherent i parcial dels seus predecessors en un mètode de treball que s'ha imposat per la seva simplicitat i per la seva adaptació a les particularitats reals de la vegetació. Es tracta fonamentalment d'un mètode empíric i inductiu, basat en la presa d'inventaris, o sia, en l'anàlisi tan completa com sigui possible de la vegetació i de l'ambient de petites parcel·les homogènies i, després, en la comparació dels inventaris entre ells, per tal d'arribar a la definició de tipus de vegetació abstractes, que hom reconeix, en primer terme, mitjançant criteris florístics qualitatius, de presència o absència de tàxons.

La rigidesa de l'Administració suïssa no permeté que un home de ciència que esdevenia ja una figura internacional de primer ordre, però que no tenia títol acadèmic oficial, pogués romandre a la seva terra amb una posició, dins la Universitat o la recerca, adequada a la seva capacitat. I això portà Josias Braun a Montpeller, on trobà una segona pàtria, encara que tota la vida seguí essent suís fins al moll dels ossos. Acollit favorablement per la Universitat i, en primer lloc, pel professor Jules Pavillard, hi féu el doctorat i el 1915 publicà la seva cèlebre tesi sobre la vegetació del Mont Aigoal, a les Cevenes, que inicia una època en la història de la Geobotànica. Josias Braun es casà a Montpeller amb una companya d'estudis, Gabriela Blanquet, de cognom occità, que també podria ésser català, i seguint l'exemple d'alguns científics alemanys, en endavant afegí el cognom de la seva muller al seu, per tal de distingir-se dels nombrosos Braun que hi ha pel món: Josias Braun esdevingué Braun-Blanquet.

A Montpeller, amb l'ajut de la seva muller, fundà la Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine (S.I.G.M.A.), que fins a la fi de la vida del mestre ha estat un centre molt actiu de recerca i d'ensenyament, pel qual han passat una gran part dels geobotànics actuals de tot el món. Un pas darrera l'altre, Braun-Blanquet i els seus deixebles han edificat un ingent conjunt de coneixements sobre la vegetació de les terres que han estudiat. Quan Braun va començar a treballar hom no sabia gairebé res sobre les comunitats i els paisatges vegetals. Al final de la seva vida la vegetació d'Europa i de la Regió Mediterrània ja era coneguda, no sols en els seus trets principals, sinó, en molts de casos, en els seus menuts detalls.

No ens voldríem estendre gaire en la narració de les activitats científiques complexes i variades de Braun-Blanquet. Recordem només, d'una manera sumària, la publicació del tractat "Pflanzensoziologie", editat diverses vegades i traduït de l'alemany a l'anglès, al castellà, etc., els estudis sobre vegetació del Llenguadoc, dels Alps, de l'Àfrica del Nord i de tants d'altres països, el Prodromus de la vegetació, inacabat, els treballs sobre taxonomia i florística, la cartografia de les comunitats, etc. Són molts d'anys d'esforç constant per a adquirir nous coneixements i per a justificar una manera de veure les coses que, bé que amb matisacions i amb retocs, imposats per l'experiència, el temps ha demostrat que és fonamentalment vàlida.

Les idees de Braun-Blanquet, acceptades per molts, han tingut també contradictors aferrissats, alguns de gran vàlua intel·lectual, d'altres simples persones amb ganes de notorietat. Certament, la discussió no ha pas estat inútil, sinó que ha portat a afinar i a perfeccionar molts dels conceptes.

Enfront dels seus adversaris científics Braun-Blanquet, en general, s'estimava més d'exposar els seus arguments amb tranquil·litat, que no pas d'entrar en polèmiques, que molt sovint no condueixen a res de bo. Remarquem que Braun-Blanquet no caigué mai en el defecte que és atribuït a alguns dels seus successors, els quals són acusats d'entretenir-se massa fent reformes intrascendents al sistema de classificació i d'ocupar-se més de la publicació de grans quantitats de noves associacions, aliances, etc., que no pas esforçant-se per tal d'aprofundir el coneixement dels fets reals. Braun-Blanquet, tot admetent la conveniència d'un sistema clar, que faci ressaltar les afinitats principals que hi ha entre comunitats, tenia sempre por de les generalitzacions i sistematitzacions fetes amb precipitació i considerava com a objectiu principal del seu treball, no l'establiment d'un sistema classificatori, sinó la comprensió de la constitució i de la funcionalitat de la vegetació. En campanya, no solia respondre les qüestions referents a la pertinença d'un inventari a un tipus de vegetació particular i ensenyava que val més aprofitar el temps tractant de captar de la manera més completa possible els caràcters de les poblacions vegetals i llurs relacions amb l'ambient, fets que, si no s'han reconegut damunt el terreny, no poden ja ésser apreciats més tard.

La gran activitat de Braun-Blanquet el dugué a acostar-se a Catalunya. Ja l'any 1922 inicià correspondència científica amb Pius Font i Quer. La seva intenció era que Font, aleshores un botànic jove i inclinat cap a al Fitogeografia, encapçalés un nou grup d'estudiosos de la vegetació, paral·lel al que Braun formava al Llenguadoc. Però Font i Quer estava ja massa polaritzat cap a la Florística i, tot i apreciar les qualitats de Braun-Blanquet i la importància de la seva obra, no va pas seguir per aquest camí.

L'any 1934 Karl Faust, el fundador del Jardí Botànic "Mar i Murtra" de Blanes, juntament amb Pius Font i Quer, amb Josep Cuatrecasas i amb Werner Rothmaler, organitzà una campanya d'exploració de la SIGMA a Catalunya, dirigida per Braun-Blanquet. Un grup d'una trentena de geobotànics, que comprenia les figures principals de la Fitocenologia europea d'aquells moments, recorregué durant una colla de dies Montserrat, les muntanyes de Prades, el delta de l'Ebre, els voltants de Lleida, etc. La gent de la SIGMA va treballar de valent. Molts anys després Font i Quer encara recordava l'energia amb què Tüxen i els seus companys, aleshores joves i vigorosos, armats d'eines de grans dimensions, cavaven els clots per a l'estudi del sòl. D'aquella campanya sortí un text, publicat a la revista botànica "*Cavanillesia*", de Barcelona, i distribuït també com a comunicació de la SIGMA, que ha estat una base ferma sobre la qual recolza una bona part de l'obra posterior dels geobotànics catalans. Al marge de l'excursió principal, el senyor Faust va acompanyar Braun-Blanquet i alguns dels seus companys, entre ells Tüxen, Molinier i el vallespirenc Joan Susplugas, a Santa Fe del Montseny i als voltants d'Arbúcies. Moltes de les referències al Montseny que es troben a les obres d'aquests autors tenen la rel en aquesta excursió. Anys després Tüxen ens lliurà alguns inventaris inèdits que ell havia fet en aquesta muntanya.

La guerra de 1936-1939 i, després, la guerra mundial de 1939-1945 feren difícils les relacions entre Montpeller i Barcelona. Hem de recordar, però, que durant aquells mals temps Braun-Blanquet demostrà el seu esperit humanitari ajudant els amics que es trobaven en situació dolenta. La SIGMA de Montpeller esdevingué un refugi per a moltes persones perseguides pels nazis i, quan Font i Quer fou condemnat per les autoritats franquistes, Braun-Blanquet va fer valer la seva influència fins on fou possible per tal de millorar la situació de l'amic empresonat.

Però, encara que hi hagués dificultats de comunicació amb els botànics catalans, Braun-Blanquet no s'allunyà pas de Catalunya. Precisament esmerçà aquests anys de guerres i malvestats preparant la seva gran monografia sobre la vegetació alpina dels Pirineus orientals. Els treballs de camp, iniciats el 1929, duraren fins a 1943. Durant aquest temps explorà intensament les muntanyes compreses entre el Canigó, Andorra i la Serra de Cadí. El coneixement de la vegetació dels Alps li serví per a fer una obra magistral que encara ara és la base de tot allò que es fa referent a la vegetació de l'alta muntanya pirinenca.

Un cop redactat el text, el lliurà a l'Estació d'Estudis Pirinencs del Consell Superior d'Investigacions Científiques, la qual era dirigida aleshores per Lluís Solé i Sabarís. El llibre fou publicat a Barcelona i aparegué l'any 1948. Amb aital motiu el signant d'aquestes ratlles, que acabava els

estudis a la Universitat, entrà en relació amb Braun-Blanquet. El personal barceloní del Consell, de formació humanística i no pas botànica, trobava algunes dificultats per a comprendre el text i el Dr. Solé demanà que ens ocupéssim de resoldre-les. La nostra intervenció fou important sobretot en l'aspecte de la toponímia. Braun-Blanquet no gosà corregir la nomenclatura bàrbara dels mapes francesos, però ens deixà en llibertat per a rectificar els noms de lloc del territori andorrà i espanyol.

Tan àviat com va ésser possible hom pensà en l'interès que tindria fer venir novament Braun-Blanquet a treballar amb nosaltres. Per l'octubre de 1947 l'Institut Botànic de Barcelona l'invità a fer una campanya d'exploracions. Amb un grup de prop de trenta botànics i altres persones interessades hom treballà als voltants de Barcelona, a la Selva, al Moianès, a l'Alt Gaià, al Montnegre i hom va pujar al Turó de l'Home, del Montseny (per a més detalls, vegeu *Collect. Bot.* I, 3: [II]).

La campanya, d'un gran interès científic, tingué alguns aspectes pintorescs. Ens havien concedit un vell autocar obert pels costats, dins el qual passava un fort corrent d'aire. Alguns dels participants es queixaven de fred, però a Braun-Blanquet les incomoditats no el preocupaven gaire, mentre pogués arribar als indrets que creia convenient d'explorar. L'autocar era conduït per un xofer oficial vestit de policia i de vegades entrava als pobles tocant la sirena, cosa que produïa sorpresa i alarma a la gent. La guàrdia civil presentava armes, pensant que passava alguna autoritat important. Però dins l'autocar només hi havia uns senzills botànics, alguns dels quals havien estat perseguits pel règim o, fins i tot, com Font i Quer, no feia gaire que havien sortit de la presó.

Anècdotes a part, amb aquell viatge començà una etapa que podríem anomenar de descobriment fitocenològic del país. Teníem, certament, un coneixement fitogeogràfic vague de les terres que trepitjavem, però, des del punt de vista de la vegetació, ens trobavem en una autèntica *terra incognita*. Tot era nou i sorprenent, tant per a Braun-Blanquet com per a nosaltres: la presència a les baixes planes de la Selva i del Gironès de boscs afins al *Fraxino-Carpinion* i al *Quercion roboripetraeae* de l'Europa mitjana, el paral·lelisme entre la vegetació del Montseny i la del Mont Aigoal, l'existència d'un *Quercion pubescenti-petraeae* especial als voltants de Sant Magí de Brufaganya, el caràcter particular de l'*Aphyllanthion* català, etc. No paravem de fer descobriments inesperats que ens obrien horitzons completament nous. Ara que les bases del coneixement de la vegetació ja són establertes, no ens podem estar de recordar a les noves generacions, que no l'han coneguda, la febre d'aquells temps en què hom construïa un edifici de coneixements nou, pràcticament des de la mateixa base.

En aquest primer viatge Braun-Blanquet manifestà la intenció de fer un estudi aprofundit de la vegetació de les planes de l'Ebre mitjà, una de les zones més àrides d'Europa, que ell havia conegut marginalment durant l'excursió de 1934. Per l'abril de 1948 Braun-Blanquet tornà a Barcelona i, a més de treballar a la Selva i a Cardó, inicià l'estudi d'aquelles terres àrides, que l'atreien fortament. A partir d'aleshores, cada any, fins a 1955, vam fer una campanya de primavera a les terres compreses entre Lleida i la Navarra meridional, amb el suport de l'Estación Experimental de Aula Dei, de Saragossa, i de l'Institut Botànic de Barcelona. L'àrea dels Monegros, entre Fraga i Saragossa, amb la Sierra de Alcubierre, els voltants de Casp, etc. fou el centre principal del nostre treball, però ens estenguérem fins més enllà d'Osca, fins a les Muntanyes Iberídiques, a la vora de Calatayud i, alguna vegada, cansats de l'ariditat de la plana, férem incursions a les rouredes i fagedes atlàntiques del Moncayo. Nombrosos col·laboradors participaren en aquestes campanyes. No és possible que enumerem ací els botànics de Saragossa i de Barcelona que van venir alguna vegada amb nosaltres, ni que recordem tots els deixebles i col·laboradors medioeuropeus de Braun-Blanquet que van participar en la tasca un moment ò altre. Ens limitarem a consignar el nom del Dr. Jules Berset, de Bulle, Suïssa, que no va mancar gairebé cap vegada a la cita anual de Braun-Blanquet i que va aportar una valuosa col·laboració a la realització de l'obra.

En aquell temps Braun-Blanquet es trobava en la plenitud de la seva energia i treballava incansablement. Molts dies amb prou feines es recordava de dinar. Si n'era temps, ens solíem endur una paperina de cireres i ens les menjavem entre inventari i inventari; així arribavem al vespre, a sopar a l'hotel. Braun-Blanquet era dominat per una autèntica mística del treball i no permetia la més petita pèrdua de temps, però alhora era jovial i optimista. Sabia extreure el significat pregon de tot

allò que es presentava a la seva vista i tot ho trobava interessant. En arribar el vespre i fer el balanç de la jornada, pràcticament sempre es manifestava satisfet de les coses que havia après i de la feina feta. Essent com era un excel·lent coneixedor de les espècies i havent treballat ja a les terres àrides de l'Àfrica del Nord, portava una gran base d'idees aplicables a la interpretació de la vegetació dels Monegros i coneixia una proporció molt important de les plantes que trobavem.

En aquells temps, anteriors a la mecanització de la pagesia i al desenvolupament del turisme, els grans erms del centre d'Aragó, bé que manifestant les conseqüències d'una acció mil·lenària de l'home, es trobaven en un estat d'equilibri força estable en allò que pertoca a la vegetació, equilibri que després s'ha perdut, almenys en part. Extensos espartars amb teròfits, riques poblacions d'halòfits no tocades per l'home, complexos gipsícoles i nitròfils, bosquines, garrigues i timonedes seques de diverses menes, paisatges frondosos del riberal dels rius, eren un món nou vers el coneixement i la interpretació del qual Braun-Blanquet es llençà ardorosament.

Les condicions de treball no sempre eren fàcils. Nosaltres anavem, la major part de les vegades, amb molts milers de quilòmetres per carreteres i caminots, en general l'auto del Dr. Berset, amb vehicles de l'Estación de Aula Dei o amb taxis llogats. Així férem molts milers de quilòmetres per carreteres i caminots, en general molt dolents. Si descomptem els hotels de Saragossa, de Lleida i de Fraga, només hi havia hostals miserables i primaris, molts d'ells sense ni aigua corrent.

L'espectre de la guerra passada planava encara damunt els erms d'Aragó. Les trinxeres que, com que als Monegros no plou gaire, es trobaven encara en perfecte estat, ens feien pensar a cada dos per tres en els soldats, alguns d'ells coneguts, que havien perdut la vida no feia gaires anys en aquells verals. Diverses vegades ens vam trobar entremig de petites operacions militars de persecució de fugitius. Un cop, als voltants de Sant Esteve de la Llitera, una patrulla ens va sorprendre i vam necessitar tota l'energia i autoritat del Dr. Mariano Losa, que va fer valer la seva condició de catedràtic de la Universitat de Barcelona, per a aconseguir que ens deixessin treballar. En aquells temps els catedràtics encara eren respectats per la policia; alguns anys més tard hauria estat diferent. Un altre dia, al sud de Saragossa, ens vam trobar envoltats per una força militar que realitzava un desplegament. Cap al migdia un emissari del comandant va venir a dir-nos que ens n'havíem d'anar immediatament perquè ells es retiraven i que des d'aquell moment no es feien responsables de la nostra seguretat. Braun-Blanquet va escoltar sense immutar-se les explicacions del soldat i quan els militars se'n van haver anar va disposar que continuéssim la feina; i, naturalment, no va passar res. Val a dir que les grans extensions desertes on ens movíem de vegades feien basarda. Un dia vam deixar En Ramon Margalef sol en una plana on fins a la llunyania extrema de l'horitzó no es veia ni una construcció humana i on no hi havia ni una ànima vivent. Ell volia estudiar unes llacunes endorreiques i comptava anar a dormir en un poblet proper. La senyora Braun-Blanquet, que era amb nosaltres, digué, quan ell fou fora: "Croyez-vous qu'il ne sera pas assassiné?" Tots vam tranquil·litzar-la, però en el fons sentíem una certa angoixa.

Cal dir, però, que el tracte amb la població local fou sempre molt amistós. La gent, de vegades, no comprenia ben bé què fèiem, però sempre ens tractava amb consideració i cordialitat. Braun-Blanquet, que de vegades era distret, quan no es tractava de Botànica, un dia que viatjavem en un petit ferrocarril local, volgué llençar els bitllets vells que duia a la butxaca, però s'equivocà i llençà per la finestreta el bitllet nou. Poc després passà el revisor i li vam haver d'explicar el fet, dient-li que es tractava d'un professor estranger en viatge oficial. El revisor acceptà l'explicació i es retirà. Després Braun-Blanquet ens manifestà la seva sorpresa per un tracte tan comprensiu, que a Suïssa no hauria estat imaginable.

Així es va fer, un any darrera l'altre, el llibre que va editar l'Estación de Aula Dei l'any 1958. Cada any Braun-Blanquet portava un text provisional, que verificava i esmenava o ampliava d'acord amb les noves observacions. Foren uns anys de treball apassionant, que han deixat un record inesborrable en els que hi vam participar.

Acabat el treball d'Aragó, Braun-Blanquet emprengué altres empreses importants: els estudis sobre Portugal, sobre el País Basc, el gran llibre sobre les valls interiors dels Alps... Però de mica en mica començà a sentir el pes dels anys.

Encara vingué diverses vegades a Catalunya i ens acompanyà en algunes ocasions pels voltants de Montpeller, que coneixia tan bé.

Pel juny de 1955 la Institució Catalana d'Història Natural, en la clandestinitat obligada per les circumstàncies, organitzà un curset pràctic sobre vegetació dels Pirineus, que ell va dirigir. La falta de publicitat va fer que hi assistís poca gent, però, de tota manera, vàrem poder visitar la Molina i Núria, vàrem escoltar amb gran interès les seves explicacions i vàrem fer alguns inventaris. En aquell temps els metges ja no li permetien de pujar a grans altituds i no ens vàrem atrevir a superar els 2.200 o 2.300 m.

Més tard, el 1966, quan ja havia passat la vuitantena, participà en una excursió per la Garrotxa, el Cabrerès, el Ripollès i el Gironès, i tingué ocasió de conèixer alguns botànics de les noves fornades, com En Josep Vigo. Braun-Blanquet encara no tenia por d'enfilar-se per les muntanyes, sense fer cas de les dificultats, i alguna vegada va necessitar auxili, però ja no manifestava aquell esperit d'explorador insaciable que havíem conegut. En un cert moment ens digué que l'estudi de la vegetació de la nostra terra ens corresponia a nosaltres i que ell no tenia el propòsit de dedicar-s'hi. Això era una presa de posició raonable, que havíem d'acceptar, però que revelava un estat d'esperit ben diferent del que tenia l'any 1947, quan el vàrem tractar per primera vegada.

Fins al final de la seva llarga vida Braun-Blanquet va conservar l'esperit lúcid i va mantenir la vivacitat de la conversa, però es tornava cada vegada més sord i perdia la memòria progressivament. D'un any a l'altre es notava com perdia forces. En els darrers temps ell, que havia estat un dels més bons coneixedors de les plantes que hi ha hagut a Europa, ja no es recordava del nom de les males herbes que creixien als voltants de casa seva. Tot i això, va seguir publicant articles científics fins al final, en general, però, texts antics que havien romàs inèdits en els seus arxius.

L'any 1978, l'Institut d'Estudis Catalans, del qual era membre corresponent des de 1950, li va atorgar el premi Catalònia, que li fou lliurat personalment pel President de la Generalitat Josep Tarradellas. Braun-Blanquet, a qui els anys havien rebaixat la capacitat de dissimular les emocions, sortí de l'acte molt impressionat.

Pel setembre de 1980 preparàvem un viatge al nord de França per tal d'assistir a una reunió científica i, com de costum, pensàvem parar a Montpeller per a saludar-lo. El dia 18, la vigília d'anar-nos-en, vàrem trucar per telèfon a la seva filla Mireia, tement que atesa l'avançada edat del mestre —ja havia fet noranta-sis anys— pogués estar delicat i que la visita el fatigués. La resposta fou que es trobava molt bé i que ens esperava. Malauradament, en arribar a l'edifici de la SIGMA, el dia 20 a la tarda, el trobàrem al llit i en estat greu. Poca estona abans havia caigut en una escaleta del seu jardí. Només tinguérem la possibilitat de fer-li companyia en els moments finals de la seva vida: el 21 al matí s'extingí plàcidament. Amb la seva mort perdíem un gran treballador i un gran home. Els botànics de tot el món i, en particular, els de la nostra terra, no l'oblidaran.

La bibliografia completa de Josias Braun-Blanquet, que comprèn, en total, 247 títols, ha estat reunida i publicada pel seu col·laborador R. Sutter dins la revista Phytocoenologia (vol. 9, p. 433-442, Stuttgart-Braunschweig 1981). Creiem innecessari, doncs, de reproduir-la ací, com havíem anunciat en una publicació anterior (Vegetatio 48: 196).

(Rebut: 19 de desembre de 1984)